

Hadar in Etrog, Hiddur in Sefer Torah

- What is the relationship between the general principle of beautifying a mitzvah, Hiddur Mitzvah, and that principle by the Arba minim?
- How does the final source by R. Shaul Yisraeli understand this by Sefer Torah?

1. ויקרא פרק כג פסוק מ

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדֶּרֶךְ פֶּתֶת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵרְעֵבֶת וְעֵרְבֵי נַחַל וְשִׁמְחֶתֶם לִפְנֵי יְקֹזֵק אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים :

2. משנה סוכה, פרק ג משנה א, ה

לולב הגזול והיבש - פסול... אתרוג הגזול והיבש - פסול

3. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לא עמוד א- ב

תנא: יבש פסול, רבי יהודה מכשיר. אמר רבא: מחלוקת בלולב. דרבנן סברי: מקשינן לולב לאתרוג, מה אתרוג בעי הדר - אף לולב בעי הדר. ורבי יהודה סבר: לא מקשינן לולב לאתרוג, אבל באתרוג דברי הכל הדר בעינן. ובלולב לא בעי רבי יהודה הדר? והתנן, רבי יהודה אומר: יאגדנו מלמעלה. מאי טעמא - לאו משום דבעי הדר? - לא, כדקתני טעמא, רבי יהודה אומר משום רבי טרפון: כפת תמרים - כפות, ואם היה פרוד יכפתנו. - ולא בעי הדר? והתנן: אין אוגדין את הלולב אלא במינו, דברי רבי יהודה. מאי טעמא - לאו משום דבעי הדר? - לא, דהא אמר רבא: אפילו בסיב ואפילו בעיקרא דדיקלא. [ואלא] מאי טעמא דרבי יהודה התם - דקא סבר: לולב צריך אגד, ואי מייתי מינא אחרינא - הוה להו חמשה מינין. - ובאתרוג מי בעי רבי יהודה הדר? והתניא: ארבעת מינין שבלולב, כשם שאין פוחתין מהן - כך אין מוסיפין עליהן. לא מצא אתרוג לא יביא לא פריש ולא רמון ולא דבר אחר. כמושין - כשרין, יבשין - פסולין. רבי יהודה אומר: אף יבשין. ואמר רבי יהודה: מעשה בבני כרכין שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן. אמרו (להם) +מסורת הש"ס: [לו] +משם ראייה? אין שעת הדחק ראייה. קתני מיהת, רבי יהודה אומר: אף יבשין כשרין. מאי לאו - אאתרוג? לא, אלולב... ולא בעי הדר? והא אגן תנן: הירוק ככרתני, רבי מאיר מכשיר, ורבי יהודה פסול. לאו משום דבעי הדר? - לא, משום דלא גמר פירא. תא שמע: שיעור אתרוג קטן, רבי מאיר אומר: כאגוז, רבי יהודה אומר: כביצה. לאו משום דבעי הדר? - לא, משום דלא גמר פירא. תא שמע: ובגדול כדי שיאחוז שנים בידו אחת, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אפילו אחד בשתי ידיו. מאי טעמא - לאו משום דבעי הדר? - לא, כיון דאמר רבה: לולב בימין ואתרוג בשמאל, זימנין דמחלפי ליה, ואתי לאפוכינהו, ואתי לאיפסולי. - ואלא לרבי יהודה הא כתיב הדר! - ההוא הדר באילנו משנה לשנה

4. תוספות מסכת סוכה דף כט עמוד ב

משום דאיתקש לולב לאתרוג דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו דאין ואנוהו אלא לכתחלה ולא מיפסל בהכי כדמוכח פ"ק (לעיל דף יא:)...

5. תוספות מסכת סוכה דף לא עמוד א

לא מצא אתרוג לא יביא לא רמון ולא פריש - יש לדקדק מכאן דאם לא מצא כשר מברך בפסול מדנקט פריש או רמון ויש לדחות אבל יש לדקדק דשרי כמו לולב פסול לרבנן בשעת הדחק.

6. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף לא עמוד א

תנא יבש פסול כו' אמר רבא מחלוקת בלולב דרבנן סברי מקשינן לולב לאתרוג ורבי יהודה סבר לא מקשינן. פ"י ואף על גב דכולהו מינין גמרי מהדדי והדר אכולי מינין איכא למדרשיה, קסבר רבי יהודה דלא שייך הדר אלא באתרוג שהוא פרי ולא בלולב שהוא מן העצים וכי היכי דלא שייך עבות אלא בהדס ולא גמרי שאר מינין מיניה.

7. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא עמוד ב

מאן אזלא הא דתניא: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגדו - כשר. אי רבי יהודה - כי לא אגדו אמאי כשר? אי רבנן - אמאי מצוה? - לעולם רבנן היא, ומשום שנאמר זה אלי ואנוהו - התנאה לפניו במצות.

8. רש"י מסכת סוכה דף כט עמוד ב

יבש - דבעינן מצוה מהודרת, דכתיב (שמות טו) ואנוהו.

9.

10. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלג עמוד ב

דתניא: זה אלי, ואנוהו - התנאה לפניו במצות; עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין.

11. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לה עמוד א

תנו רבנן: פרי עץ הדר - עץ שטעם עזו ופריו שוה, הוי אומר זה אתרוג. - ואימא פלפלין? כדתניא, היה רבי מאיר אומר: ממשמע שנאמר ונטעתם כל עץ איני יודע שהוא עץ מאכל! מה תלמוד לומר עץ מאכל - עץ שטעם עזו ופריו שוה, הוי אומר זה פלפלין... רבי אומר אל תקרי הדר אלא הדיר... אלא הכי קאמר עד שבאין קטנים עדיין גדולים קיימיסרבי אבהו אמר: אל תקרי הדר אלא (הדר) - דבר שדר באילנו משנה לשנה. בן עזאי אומר: אל תקרי הדר אלא (איזור), +מסורת הש"ס: [הדור] +שכן בלשון יווני קורין למים (איזור) +מסורת הש"ס: [הדור] +ואיזו היא שגדל על כל מים - הוי אומר זה אתרוג.

12. רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק מ

כי האילן הנקרא בלשון ארמית אתרוג נקרא שמו בלשון הקודש הדר, כי פירוש אתרוג חמדה, כדמתרגמינן נחמד למראה (בראשית ב ט)

13. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ע עמוד א

ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו, וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים.

14. רש"י מסכת יומא דף ע עמוד א

להראות נוי של ספר תורה, ותפארת בעליה שטרם להתנאות במצוה

15. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

וכותב ספר תורה לשמו. תנא: ובלבד שלא יתנאה בשל אבותיו.

16. פתיחה – חוות בנימין

ת. אכן הדבר יתבאר. דהנה להלן בשו"ע שם (ס"ב): האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא וכו'. ובמפרשי השו"ע יש שם דעות. בט"ז שם מביא שו"ט אי בזה"ז שהלימוד הוא מתוך ספרים אחרים וכן תורה שבע"פ, כוונת התורה שמפורש בה "ולמדה את בני ישראל", מתבאר שכל עיקר המגמה שבמצוה זו "כתבו לכם" היא בכדי שעי"ז יוכלו לעמוד על הפרטים והדקדוקים, היינו תורה שבע"פ, ושע"כ יש דעה הסוברת שמעשה אין מצות כתיבת ספר תורה קיימת כל עיקר. אולם דעה אחרת הסוברת "דהאיך נבטל מ"ע של "ועתה כתבו לכם" בחילוף הדורות". והג"א מכריע כדעה זו, בעוד הש"ך שם נוקט כדעה הראשונה.

למדנו עכ"פ, שעיקר תוכן המצוה ללא חולק היא שמצות הכתיבה שאמרה תורה היא לצורך הלימוד. וכיון שמגמה זו מתמלאת גם בקונה ספר מן השוק, מסתבר שג"כ מקיים המצוה. אך מ"מ הן כתבה תורה בפירוש "כתבו לכם", לזאת צריך לומר שזה מתפרש מגדר "הידור מצוה" - היינו כמש"כ בתורה לענין כל המצוות - "ואנהו". אלא שבעוד שבכל המצוות המצוה מתקיימת גם כשאין בה הידור, ואי"ז אלא ענין דלכתחילה, בס"ת כתבה תורה במפורש "כתבו לכם" לומר לך שבה,

הענין "ואנהו", הוא לא רק לכתחילה בתור הידור, אלא שההידור נכלל בעיקר המצוה, וע"כ ה"ז לעיכובא. ממש כמו שמפורש הדבר לרש"י בלולב היבש, לדעת רבנן, כשאין אלא יבש.

ט. וזה יסבירו את המסופר ביומא (דף ע, א) שאחר קריאת התורה בעבודת יו"ט ע"י הכה"ג מסופר: ואח"כ כל א' וא' מביא ס"ת מביתו וקורא בו, כדי להראות חזותו לרבים. וברש"י שם: "ותפארת לבעליה שטרם להתנאות במצוה שני "ואנהו", התנאה לפניו במצות לולב נאה, ספר תורה נאה, בקלף נאה, בלבלר אומן וכו'". ולא מצינו ענין התנאות אלא כאן. [והנה רש"י מסתמך על האמור בענין התנאות במצוות בסוגיא דשבת קל"ג, א. אך שם הלשון: ... עשה בו לשמו - סוכה נאה, לולב נאה, שופר נאה, ציצית נאה, ס"ת נאה, וכו'. ודקדק רש"י להביא משם רק הא דלולב וס"ת (ולכאורה הי' מקום יותר להביא "ציצית נאה" ולהשמיט האחרות. אלא שלפי ה"ל מדוקדק, שכן רק בלולב ובס"ת יש דין הידור שמהוה חלק מעצם המצוה, משא"כ באחרים].

ומובן מעתה לשון הגמרא בסנהדרין "שלא יתנאה בשל אבותיו", "ולא יתנאה בשל אחרים" שכן חיוב זה שבספר תורה לא יוצא בשל אבותיו ובשל אחרים, הוא מדין "ואנהו" - דהיינו התנאות, אלא שבה הדגישה תורה שהתנאות היא לעיכובא. אכן גם בזה, כיון שזהו מגדר הידור, בשעה שאין מצוי הדבר בידו, דהיינו שעת הדחק באמת יצא גם שלא בכתיבה. כי כל ענין "כתבו לכם" הוא לעיכובא רק כשהדבר בידו ללא שעה"ד.

י. ויתשב בזה מה שהקשינו, שלמרות שגם במזוזה נאמר "וכתבתם" מ"מ לא מצינו חיוב אלא בקביעת המזוזה, אבל לא נדרש מהכתוב שמי"ע זו מתקיימת רק ע"י כתיבה, מכיון שהמצוה היא לקובעה במזוזות הבית שאינה נראית לעין ל"ש בכה"ג "ואנהו" בכתיבה. וכמו שכתבו התוס' מנחות (דף ל"ב, ב ד"ה הא) דס"ת בעי שרטוט משום "ואנהו" אבל לא תפילין "דמכוסים בעור לא שיקך בהו נוי". וע"כ אין לפרש מה שנאמר במזוזה "וכתבתם" מדין "ואנהו" ואף לעיכובא כדמצינו בס"ת, דל"ש בזה נוי כלל כיון שמכוסה. ועל כן יתפרש רק לענין שהמזוזה בעי כתיבה, אבל אין בה הקפידא של "ואנהו" שיהא המ"ע שכל א' יכתבנה בעצמו.

יא. ולפ"ז ניתן לתרץ שאלת הט"ז, שהרמ"א התעלם ממש"כ רש"י שגם הלוקח ס"ת מן השוק קיים מצוה, אלא שע"י כתיבה בעצמו עביד "מצוה טפ"י". די"ל דרש"י קאי בגוונא שאין האדם עצמו יודע לכתוב כתיבה תמה כנדרש, ואף אין מצוי שם סופר מובהק, ע"כ הוי כמו שעה"ד שמקיים המצוה גם ע"י קניה. ואילו הרמ"א קאי כשניתן להשיג סופר שיכתוב בשליחותו, דבזה איכא "ואנהו" שהוא כאמור בכה"ג גם לעיכובא, ע"כ כ"י שפיר שאינו יוצא בקני מן השוק, אלא אי"כ הגיה אותו.